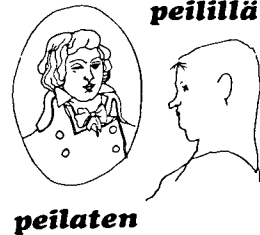

kustelua ja työryhmiä. Konferenssin ohjelmasta, kustannuksista ja ilmoittautumisesta kertovaa esitettä voi tilata kirjallisesti tai puhelimitse seuraavasta osoitteesta: Ronald L. Applbaum, WCA Secretary General, President's office, Westfield State College, Westfield, MA 01086, Puh: (413) 568-3311, ext. 200; FAX (413) 562-3613. Työryhmät käsittelevät kaikkia puheviestinnän muotoja sekä sähköisen ja painetun viestinnän teoreettisia аспекteja ja käytännön sovellutuksia. Konferenssiin aiotuista esitelmistä tulisi lähettää 500 sanan tiivistelmä (kaksi liuskaa) osoitteella: J. Jeffery Auer, WCA President, Department of Speech Communication, Indiana University, 809 7th Street, Bloomington, IN 47405, tel: (812) 855-0782, Fax (812) 855-5678. Tiivistelmien tulee olla päivätty viimeistään 15.2.1991.

Fourth International Television Studies Conference Lontoossa

British Film Institute ja Lontoon yliopiston Institute of Education järjestävät IV kansainvälisen televisiotutkimuksen konferenssin 24-26.7.1991 Lontoossa. Vuoden 1991 konferenssin painopiste liikkuu eurooppalaisessa kontekstissa: television moraalinen, juridinen ja ideologinen ympäristö, televisioyleisö sekä television nopeasti muuttuva luonne dynaamisena tiedonvälityksen osana. Lähempiä tietoja osoitteesta: Ms Jane Willis Conference Director, ITSC 4, TV and Projects Unit British Film Institute 21 Stephen Street London W1V 1PL England, tel 071 255 1444 Fax 071 436 7950 Telex 27624.

Johdatusta aikakauslehtimarkkinoihin

Tapahtui Helsingin rautatieaseman suurella R-kioskilla, kuulemma tositapaus.

Asiakas: Onko teillä uusinta Parnassoa?

Myyjätär (empien): Porno-showta? En muista että meille tulisi sen nimistä lehteä.

Johdatusta kansainväliseen viestintään

Peilaajan agentti on käynyt ihan ulkomailla ja kuullut siellä mm., että suunnitelmissa on lopettaa Radio Liberty ja Radio Free Europe viiden vuoden sisällä. Kuten valistunut lukija tietää, nuo asemat ovat yksityisiä, säätiöpohjaisia. Suoraan liittovaltion hallituksen alaisen aseman Voice of American kohtalo ei välttämättä ole yhtä tyly, mutta senkin toiminta alkaneen kohta olla aika funktiotonta.

Kyllähän sen Peilaajakin ymmärtää, että Itä-Euroopan omat tiedotusvälineet tekevät jo nyt sen mikä tähän asti on ollut jenkien ja heidän palkkaamiensa itäeurooppalaisten emigranttien asia: kertovat ongelmista ja epäkohdista. Mutta sittenkin, kiittämättömyys on maailman palkka, eli kun Mauri on tehnyt tehtävänsä, Mauri saa mennä.

Maailmassa monta on ihmeellistä asiaa, ne hämmästyttää, kummastuttaa ...

Että joku viitsikin

Eero Ojanen sen kun viitsi Helsingin Sanomien kolumnissaan (11.9.):

"Koska uutiset ovat tarinoita, jokainen niiden sisältämä tai tavoittelema totuus on tarinaan sidottua. Toisaalta ei ole mitään mieltä tarkastella uutista pelkkänä tarinana, koska uutistarinan erityinen mieli ja tarkoitus liittyy juuri totuuden tavoitteluun, josta monien muiden

tarinoiden kohdalla ei tarvitse välittää lainkaan.”

Sananvapauden peruskurssi 1

Lehtemme edellisen numeron mentyä juuri painoon kulttuuri-Suomi keskusteli 43 luovan ja esittävän säveltaiteilijan julkilausumasta, joka oli tähdätty maan suurimman sanomalehden musiikkiarvostelijaa Seppo Heikinheimoa vastaan.

Helsingin Sanomien toimituksen ja erikseen vielä sen kulttuuri-osaston johto puolusti Heikinheimoa, totta kai. Se oli niiden oikeus ja velvollisuus. Muutoin ristiriita olisi ollut myös toimituksen sisäinen.

Puolustamisen tapa ei kuitenkaan ollut kehuttavan omaperäinen. ”... myös kriitikko on ihminen, vain yksi vastaanottaja, jolla on omat subjektiiviset mieltymyksensä.” Lattea, Peilaaaja sanoo. Helppo selitys.

Millä perusteella yhdelle ihmiselle annetaan oikeus levitellä mieltymyksiään eli varsin paljon henkistä valtaa? Eikö tämä käytäntö ole käynyt yhä kestävämmäksi suurlehtien kasvessa? Joskus kauan sitten ehkä aktiivista konserttien kuulijakuntaa oli yhtä paljon kuin lehdellä lukijoita, mutta tätä nykyä epäsuhda on huutava.

Jospa arvosteluja lyhennettäisiin ja saman konsertin arvostelisi aina usea henkilö, joilla jokaisella olisi ”omat subjektiiviset mieltymyksensä”, tuo postmodernin tietoon upein löydös? Tai sitten arvostellulle henkilölle taattaisiin vastineoikeus, kuten lehdistöjuristi ja Sanomalehtimiehen päätoimittaja Timo Vuortama lehdesään (17/90) tahallisen provokatiivisesti ehdotti?

Sen jälkeen kun yllä oleva jo oli kirjoitettu, kirjallisuudentutkija Torsten Pettersson käsitteli tänkin Helsingin Sanomissa (14.10.) arvostelun ongelmaa. Hän hahmoteli taidekriitikille kaksi vaihtoehtoista tavoitetta. Kriitikko saattaa pyrkiä antamaan kohteestaan, taideteoksesta tai sen esityksestä, ”mahdollisimman asiantuntevan ja tarkkanäköisen kuvan”. Tai sitten hän asettaa päämääräkseen, kuvan ja sen kohteen suhteesta riippumatta, vaikkapa tekstinsä hauskuuden. Pettersson tunsi sympatisoivan jonkin verran enemmän edellistä vaihtoehtoa. Kumpaakohan Peilaaaja?

Sananvapauden peruskurssi 2

Toinenkin sananvapauskeskustelu ajoittui alkusyksyyn. Emeritusfilosofi Oiva Ketonen katsoi Parnassossa (5/90) nykyisen vastineoikeuden aivan liian rajalliseksi.

Yksi hänen ehdotuksistaan oli, että vastineoikeus ei olisi sidottu nykyiseen tapaan yksilöön (tai viranomai-

seen), josta on hänen omasta mielestään annettu väärää informaatiota tai joka tuntee itsensä loukatuksi. Vastineoikeus olisi jokaisella julkisesti kritikoitujen ryhmän jäsenellä.

Tai sitten yksinkertaisesti lehdet velvoitettaisiin julkaisemaan kaikki perustellut mielipiteet. Sananvapautta. Glasnostia vihdoin lännessäkin.

Peilaaaja pitää Ketosen ajatuksia raikkaina mutta myös ongelmallisina. Ensiksi mainittu idea kääntyisi helposti konservatiiviseksi. Etenkin uudenlainen yhteiskuntakritiikki, tuoreiden konfrontaatioiden tuominen tietoisuuteen vaikeutuisi. Ajatellaanpa ns. vihreiden ajatusten tuloa Suomeen. Olisiko esim. jokaisella ”ympäristön saastuttajalla”, ”yksityisautoilun suosijalla” ja ”kerskakulutuksen ystävällä” pitänyt olla automaattinen vastineoikeus?

Toinen ehdotus taas on todella radikaali. Lehdethän ovat pääasiassa yksityisomistuksessa ja omistuksen valta ilmenee mm. päätoimittajan valinnassa. Jos päätoimittaja velvoitettaisiin julkaisemaan kaikki perustellut mielipiteet, eivätkö omistajat menettäisi melkoisen osan välillisestä vallastaan? Suostuisivatko he siihen mukisematta?

Kehno taktiikka, oiva moraal

Vihreän liiton puheenjohtaja Heidi Hautala ehdotti kansanäänestystä viidennen ydinvoimalan rakentamisesta ja maan energiapolitiikasta yleensä. Näin hän osoitti sekä kehoa taktista silmää että oivallista poliittista moraal

Miten niin? No siten niin että hän ajoitti ehdotuksensa oman tunnetun näkemyksensä kannalta uskomattoman oudosti. Hän tietää varmaan että Tšernobylin onnettomuus kielteisti suomalaistenkin suhtautumista ydinvoimaan pitkähköksi aikaa, mutta kun neljään ja puoleen vuoteen ei maailmalla ole sattunut maininnanarvoista ydinvoimalaonnettomuutta, asennoituminen on taas myönteistynyt.

Jos Hautala olisi taktinen peluri, hän tietenkin hyödyntäisi täysimääräisesti seuraavan onnettomuuden ja vaatisi kansanäänestystä välittömästi pamauksen jälkeen, mutta vasta silloin. Mutta jospa tuo rautarouva ei olekaan peluri? Ymmärtääkö hän edes toivoa pamausta?

Ihmiskunnan tieto-opillinen viisaus pähkinänkuoressa

Suomessa vieraili yhdysvaltalainen James Randi, entinen taikuri ja nykyinen taikurien huijausten paljastaja. Vierailunsa aikana hän kertoi myös kaskun:

Tähtitieteilijä, matemaatikko, tietokoneinsinööri ja skeptikko olivat automatkalla Montanan vuoristossa, kun ikkunasta näkyi musta lammas. Tähtitieteilijä sanoi: ”Lampaat Montanassa ovat mustia”. Matemaatikko protestoi: ”Ei suinkaan, voimme vain sanoa että ainakin tämä lammas on musta”. Insinööri jatkoi keskustelua: ”Olette molemmat väärässä, koska voimme sanoa ainoastaan, että yhden montanalaisen lampaan yksi puoli on musta”. Skeptikko pani vielä paremmaksi: ”Oikeastaan meidän on mahdollista sanoa pelkästään, että näyttää siltä että yhden montanalaisen lampaan yksi puoli on musta”.

Politiikka muka pyhä

Kirjailija- ja taiteilijaryhmä Kiilan tämänvuotisen tunnustuspalkinnon sai työryhmä Petteri Bülow, Juha Saari ja Touko Yrttimaa. Heidän valokuvanäyttelynsä, kollaasityyppinen, oli Kiilan mielestä vuoden valokuvataupaus. Kas näin:

”Kiila tervehtii ilolla työryhmän avoimia, rohkeita ja ilmaisurikkaita muotokokeiluja, joiden kritiikki ravistelee totunnaisia ajatustottumuksia ja politiikan pyhyyttä.”

Kiilan palkinnonjakajat eivät siis seuraa lainkaan tiedotusvälineitä. Jos he seuraisivat, he havaitsisivat että jos jokin Suomessa ei ole pyhää niin politiikka. Sitä ryöpytetään joka päivä, usein pinnallisesti ja epäjohdonmukaisesti mutta ryöpytetään kuitenkin.

Edes yksityinen taloudellinen vallankäyttö ei ole pyhää toisin kuin muutama vuosi sitten. Muutoksen näkee pankkien kritiikistä.

Elämme yhteiskunnassa jossa ei enää ole mitään pyhää. Tältä pohjalta Kiilankin tulisi jatkossa löytää sekä palkittavansa että palkintojensa perusteet. Tällä kertaa palkittavat olivat OK mutta perusteet kaikkea muuta.

Molempi parempi?

Tässä lehdessä on jo arvosteltu Klaus Mäkelän toimittama tuore, tärkeä kirja Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Peilaajalla on psyykinen tarve palata asiaan.

Lieneekö pelkkä sattuma, että opuksen 11 kirjoittajaa

kaikki ovat täysin tai pääasiassa helsinkiläisiä? Tamperelaisia kvalitatiivisella aineistolla operoivia ei ole pyydetty mukaan ainoatakaan.

Peilaajan hypoteesin mukaan kirja implikoi lievää ristiriitaa kahden yhteiskuntatieteellisesti johtavan (?) suomalaisen kaupungin välillä. Helsinkiläisten hyveitä ”laadullisessa” sosiaalitutkimuksessa ovat järjestelmällisyys, operaatioiden nimenomaistaminen ja toistettavuus; summaksi saadaan perusteltavuus (johon sisältyy myös tutkijan intuition epäileminen). Tamperelaiset arvostavat noita hyveitä jonkin verran vähemmän, ja heidän ihanteenaan ehkä on oivaltavuus.

Molempi parempi? Liika perusteltavuus pakottaa tutkimuksen kahleisiin, liika oivaltavuuden perässä juokseminen ilman perusteltavuutta aiheuttaa mielivaltaisen riskin.

Saako yleisökin suunvuoron?

Äsken mainitussa Klaus Mäkelän kirjassa Peilaaja on kiinnittänyt huomiota myös ongelmaan, jota Tiedotus-tutkimus-lehti aina valppaana jo on hieman käsitellyt: kun eritellään ja tulkitaan laadullisia aineistoja, keiden tulkintoja pohjimmiltaan etsitään, tutkijan itsensä vai niiden vastaanottajien joille tuo aineisto alun alkaen on tehty?

Marjatta Montonen viittaa tuossa kirjassa tanskalaiseen Kim Schröderiin, jonka mukaan tutkijan analyysi ”ei ole oikeampi tai objektiivisempi kuin kenen tahansa vastaanottajan tulkinta, mutta sen voidaan odottaa olevan analyttisempi ja perustellumpi”. Toisaalta tutkija ei ehkä koskaan löydä tekstistä sitä, mihin vastaanottajan tulkinnat pohjautuvat.

Taasko molempi parempi? Tutkija NN:n Dallas-analyysi ja tulkinta on analyttisempi ja perustellumpi kuin Dallasin miljoonien katsojien. Varmaan. Mutta miljoonien katsojien analyysit ja tulkinnat ovat kulttuurisesti verrattoman paljon merkityksellisempiä kuin NN:n yksityisajattelu. Tämän on oivaltanut mm. hollantilainen Ien Ang tutkimalla tunnetulla tavalla Dallasin aitojen katsojien kokemusmaailmaa.

Onneksi on kriteeri

Tampereella on vierailut ranskalainen kielitieteilijä, tutkijaprofessori M.M. Jocelyne Fernandez-Vest. Yliopistoutuutisten mukaan hänet ”tunnetaan Suomessa harvinaisesta ja omaperäisestä, yli tuhatsivuisesta väitöskirjastaan, joka vuonna 1984 sai Pariisin yliopistossa kor-

keimman arvosanan très honorable”.

Peilaajan tajunnassa tiede muistuttaa paljolti urheilua. Maksimiarvolauseen saaminen väitöskirjasta on sama asia kuin se, että eräissä ammunnan muodoissa ei ilman että sääntöjä muutetaan maailmanennätystä enää voida parantaa, vain sivuta. Sivuaaminen taas ei ole kovin kiintoisaa.

Onneksi tieteessä jäljellä on määrän kriteeri ja määrä voidaan aina panna paremmaksi. Kenellä on nimissään väitöskirjan paksuuden maailmanennätys? Kenellä Suomen ennätys? Mitä sanoo Guinnessin ennätysten kirja? Miksi asiaa ei kunnolla tutkita? Kuka on lyönyt laimin tehtävänsä? Mitä tekevät tieteenutkijat?

Johdatusta suomalaiseen oikeuskäytäntöön

Kuka tahansa voi erehtyä. Janne Seppänen ei ole kuka tahansa, vaan jo tunnettu ja tunnustettu valokuvateoreetikko.

Mutta hän erehtyi, Peilaaja tuumii. Helsingin Sanomien kolumnissaan (2.9.), joka käsitteli ns. Oulun valokuvajupakkaa. Seppäsen mukaan kaiken takana on täysin ylimitoitettu usko valokuvan totuusarvoon. Hän kirjoitti mm.:

”Kuvista voidaan helposti tunnistaa koko joukko nuoria, joilla ei ole mitään tekemistä mellakan kanssa. Millainen oikeusturva heillä on? Pelkkä läsnäolo jossain kuvassa voi vahvistaa syytetyn ympärille rakennetun 'tarinan'.”

Jos, jos ja jos. Oikeusturvan perään on aina syytä kysyä, mutta valokuvan käyttö näyttönä jostakin ei ole sen kummempi kuin mikään muukaan oikeusturvaongelma, esim. suullisesti kuultavien todistajien luotettavuus.

Seppänen kysyi myös, kuka olisi kuvien auktorisoitu tulkitsija. Ei tietenkään kukaan. Jos poliisi ja tuomioistuimen lopulta saisivat Oulun kuvat käyttöönsä – mitä Peilaaja ei kuitenkaan toivo – niitä tulkitseisi ensiksi poliisi, seuraavaksi ehkä syyttäjä, sitten oikeudessa myös syytetyt ja heidän puolustusasianajajansa sekä lopuksi tuomioistuimen jäsenet. Suomessa on vallalla ns. vapaan todistusharkinnan periaate, joka ei anna kuvalle minikäänlaista erikoisasemaa.

Toinen asia on, onko meidän kulttuurissamme yhä vallalla näivi usko siihen että valokuva muka ei voi valehdella. Saattaa olla – kunhan Peilaajalle esiteltä-

siin yksikin henkilö joka kiistatta ilmentää tuota uskoa. Herätys, valokuvateoreetikot, herätys! Kaivakaa Aatami haudasta!

Pikku penni

Aviisi (17.10.) haastatteli Tampereen Yliopistoradion ohjelmapäällikköä Seppo Huikua. Hänen epäkiitollisena tehtävänä on pyörittää ns. epäkaupallista radiota, joka ei hanki mainostuloja.

Huiku huomautti, että valtio jakaa pitkälti yli 500 miljoonaa markkaa lehdistötukea. Taustalla on kaiken muun ohessa ehkä vilpitönkin halu pitää myös köyhät lehdet pinnan yläpuolella, koska niilläkin toki on sananvapauden ja julkisen keskustelun kannalta merkitystä. Miksi vastaavin perustein ei voitaisi tukea epäkaupallisia radioita, joiden auttamiseen riittäisi lehdistötukeen verrattuna aivan pikku penni?

Miksi, oi miksi? Huiku on niin oikeassa kuin oikeassa voi olla.

Lehdistötuen tarve syntyi paljon ennen tukea. Käykö samoin paikallisradiotuelle? Onko pitkä viive jokin luonnonlaki? Entä kuoleeko kurki ennen kuin suolaa?

Ahaa, siis metafora

Tampereen yliopiston tiedotusopin lisensiaattiseminaarissa esiteltiin itseään Jean Baudrillardia koskeva tutkimussuunnitelma. Yksi keskustelun aiheita oli hänen nerokas oivalluksensa, jonka mukaan merkkien ns. referentiaalinen suhde todellisuuteen on lakannut olemasta.

Epäilijöitäkin oli. Baudrillard itse kirjoittaa osassa tuotantoaan siten, että hänen omalla kielellään on selvät viittaussuhteet ulkomaailmaan.

Mutta ratkaisu löytyi, Baudrillard pelastettiin kritiikiltä jota ei ehkä ole sopivaa kohdistaa suurimpiin auktoriteetteihin. Baudrillard ei koskaan ole tarkoittanutkaan nerokasta ajatustaan otettavaksi sananmukaisesti, vaan se on metafora.

Tuota ajatusta on lainattu lukemattomat kerrat kansainvälisessä keskustelussa ja Suomessakin. Miksi vasta klo 18.15-19.45 24. lokakuuta 1990 syrjäisessä Suomessa keksittiin, että se on metafora?